

„Zadaniem dobrego nauczyciela jest uczyć tak, aby uczeń sam się zaczął uczyć!”

Ocenianie kształtujące w nowej podstawie programowej

Opracowała: mgr Halina Staniek

Rozporządzenie o ocenianiu z dnia 30 kwietnia 2007

Ocenianie wewnętrzne ma na celu:

- 1) Informowanie ucznia o poziomie jego osiągnięć edukacyjnych i jego zachowaniu oraz postępach w tym zakresie;
- 2) Udzielaniu uczniowi pomocy w samodzielnym planowaniu swojego rozwoju;
- 3) Motywowaniu ucznia do dalszych postępów w nauce i zachowaniu;
- 4) Dostarczanie rodzicom (prawnym opiekunom) i nauczycielom informacji o postępach, trudnościach w nauce, zachowaniu oraz specjalnych uzdolnieniach ucznia;
- 5) Umożliwianie nauczycielom doskonalenia organizacji i metod pracy dydaktyczno-wychowawczej.

Rozporządzenie o ocenianiu z dnia 30 kwietnia 2007

Cele zwarte w rozporządzeniu są naprawdę bardzo dobre. Ale czy ocenianie stopniami ma szansę je wypełnić?

Które z tych celów są do spełnienia przy pomocy stosowania stopni.

Analiza celów zawartych w rozporządzeniu wskazuje wyraźną potrzebę oceniania, które pomoże uczniowi się uczyć, a nie tylko podsumuje numerycznie jego wiedzę.

Definicja

Ocenianie kształtujące to częste, interaktywne ocenianie postępów ucznia i uzyskanego przez niego zrozumienia materiału, tak by móc określić, jak uczeń ma się dalej uczyć i jak najlepiej go nauczać.

*Raport Organizacji Współpracy Gospodarczej
i Rozwoju (OECD)*

Z definicji można wyczytać, że ocenianie kształtujące powinno być stosowane systematycznie, poprzez osobiste, wielokrotne przekazywanie przez nauczyciela informacji uczniowi. Informacje powinny odnosić się do kolejnych etapów nauki ucznia i wskazywać mu dalszą drogę uczenia się.

Informacja ta jest przekazywana nie jako podsumowanie, ale towarzyszy i wspomaga proces uczenia się ucznia.

PODSTAWA PROGRAMOWA Z KOMENTARZAMI” MEN 2009

„O potrzebie reformy programowej kształcenia ogólnego”

JAK POPRZEZ OCENIANIE SKUTECZNIE MOTYWOWAĆ UCZNIÓW?

Podstawa programowa formułuje wymagania edukacyjne wobec uczniów kończących kolejne etapy kształcenia.

Każdy uczeń jest oceniany na co dzień, w trakcie całego roku szkolnego przez swoich nauczycieli. **Właściwie stosowana bieżąca ocena uzyskiwanych postępów pomaga uczniowi się uczyć, gdyż jest formą informacji zwrotnej przekazywanej mu przez nauczyciela.** Powinna ona informować ucznia o tym, co zrobił dobrze, co i w jaki sposób powinien jeszcze poprawić oraz jak ma dalej pracować. Taka informacja zwrotna daje uczniom możliwość racjonalnego kształtowania własnej strategii uczenia się, a zatem także poczucie odpowiedzialności za swoje osiągnięcia. **Ocenianie bieżące powinno być poprzedzone przekazaniem uczniowi kryteriów oceniania, czyli informacji, co będzie podlegało ocenie i w jaki sposób ocenianie będzie prowadzone.**

Tekst do wstępu przed podstawą programową do każdego przedmiotu autorstwa Ministra Zbigniewa Marciniaka (strony: 11 i 12)

PODSTAWA PROGRAMOWA Z KOMENTARZAMI” MEN 2009

„O potrzebie reformy programowej kształcenia ogólnego”

Podstawa programowa oznacza:

- Precyzyjne wymagania
- Większą autonomię dotyczącą doboru środków

Ocenianie w procesie nauczania, służy określeniu:

- na jakim etapie w realizacji założonych celów edukacyjnych są nauczyciele i ich uczniowie,
- dokąd powinni zmierzać,
- jakie działania będą temu najbardziej sprzyjać.

Elementy OK

- cele,
- kryteria oceniania = NaCoBeZu
- praca z rodzicami
- pytania kluczowe i techniki zadawania pytań,
- informacja zwrotna,
- ocena koleżeńska,
- samoocena.

Cel

Najistotniejszą sprawą w ocenianiu kształtującym jest uświadomienie sobie celu lekcji.

Dlatego zanim przystąpisz do planowania lekcji zastanów się:

- - po co chcesz właśnie tego nauczyć swoich uczniów ?
- - do czego przyda im się ta wiedza ?
- - jak wykorzystają ją w przyszłości ?
- - co będą umieć po mojej lekcji ?
- - co będą pamiętać z tej lekcji za kilka lat ?

Nauczyciel sam powinien być przekonany, że warto tego uczyć.

Cel

Nauczyciel powinien tak przeformułować cele, aby były zrozumiałe dla wszystkich uczniów

Sprawdzić, czy cele zostały osiągnięte

Jednak nie wystarczy samo poinformowanie uczniów o celu lekcji, trzeba jeszcze sprawdzić na koniec czy został osiągnięty. Można tego dokonać metodą zdań podsumowujących. Metoda ta polega na poleceniu uczniom dokończenia zdań typu:

- Dziś nauczyłem się ...
- Zrozumiałem, że ...
- Przypomniałem sobie, że ...
- Zaskoczyło mnie, że ...
- - Osiągnąłem założony cel, gdyż...
lub inne.

Uczniowie mogą to zrobić sami lub w para

Kryteria oceniania – NACOBEMU

Istotnym elementem oceniania kształtującego jest określenie kryteriów oceniania nazywanych żartobliwie przez profesora Jana Potworowskiego „nacobemu”, czyli ustalenie, **na co będziemy zwracać uwagę** przy ocenianiu.

Zadaniem nauczyciela jest więc dokładne ustalenie tego, co będzie brał pod uwagę przy ocenianiu, czyli co będzie oceniał.

Określenie „nacobemu” jest potrzebne zarówno uczniowi jak i nauczycielowi.

Dzięki „nacobemu” zawieramy z uczniem umowę określającą, co podlega ocenie, umowę, która nas zobowiązuje. Dzięki tej umowie uczeń uzyskuje informacje, czego ma się nauczyć, a nauczyciel zobowiązuje się do oceniania tylko tego, co wcześniej zostało ustalone.

Ważne jest aby kryteria oceniania były jasne i konkretnie sformułowane.

Kryteria oceniania – NACOBEMU

- korzyści dla ucznia

Kryteria oceniania mogą być ustalane nie tylko przed lekcją, ale też przed sprawdzianem czy pracą domową. Określenie tego, co będzie ocenianie na sprawdzianie czy w pracy domowej, ułatwia bardzo pracę uczniowi i nauczycielowi.

Uczeń:

- czuje się bezpiecznie gdyż wie, że nauczyciel nie zaskoczy go dodatkowym kryterium oceny;
- stara się zwracać uwagę na to, co nauczyciel będzie oceniał w jego pracy;
- wie, co powinno się znaleźć w jego pracy;
- jest zainteresowany późniejszym komentarzem nauczyciela do jego pracy, gdyż wie, co nauczyciel oceniał.

Kryteria oceniania – NACOBEMU

- korzyści dla nauczyciela

Nauczyciel:

- zastanawia się i analizuje sens zadań zadawanych uczniom na sprawdzianie lub jako pracę domową;
- dostosowuje zadania na sprawdzianie do wcześniej podanych uczniom „nacobezu” do lekcji;
- w czasie sprawdzania prac uczniowskich skupia się tylko na tym, co zapowiedział;
- ma mniej skarg uczniów dotyczących oceny prac.

Największą korzyścią o której warto pamiętać jest to, że uczniowie otrzymują lepsze oceny, co motywuje ich do dalszej pracy, a nauczycielowi daje dowód, że nauczył uczniów tego co zamierzał.

Informacja zwrotna nauczyciela dla ucznia

Informacja zwrotna to szczególny kontakt nauczyciela z uczniem mający pomóc uczniowi w uczeniu się. Najczęściej przyjmuje ona formę komentarza pisemnego lub ustnego do pracy ucznia. Nie jest korzystne łączenie informacji zwrotnej ze stopniami. Uczniowie bowiem nie zwracają uwagi na komentarz nauczyciela pod pracą, jeśli praca jest oceniona również stopniem.

Prawidłowa informacja zwrotna powinna zawierać następujące cztery elementy:

- 1. wyszczególnienie i docenienie dobrych elementów pracy ucznia**
- 2. odnotowanie tego, co wymaga poprawienia lub dodatkowej pracy ze strony ucznia**
- 3. wskazówki – w jaki sposób uczeń powinien poprawić pracę**
- 4. wskazówki – w jakim kierunku uczeń powinien pracować dalej.**

Ale przede wszystkim ważna jest jakość komentarza. Ma on pomóc uczniowi poprawić pracę i zaplanować dalszą naukę.

Jeśli nauczyciel zawiera w komentarzu niekonkretną pochwałę typu „dobra robota”, lub poleca uczniowi np. „popraw błędy ortograficzne”, to uczeń nie korzysta z takiej informacji. Nie wie bowiem, co zrobił dobrze ani jakie błędy popełnił, a tym bardziej, jak ma je poprawić.

Informacja zwrotna ucznia dla nauczyciela

Nie tylko nauczyciel przekazuje informację zwrotną uczniom, może ją również od uczniów otrzymywać. Informacja zwrotna ucznia dla nauczyciela może dotyczyć oceny sposobów i metod nauczania, które stosuje nauczyciel.

Najczęściej spotykaną formą uzyskiwania informacji zwrotnej od uczniów jest **ankieta** pod koniec roku szkolnego lub semestru. Nauczyciel układa takie pytania, na które chciałby uzyskać odpowiedź. Dodatkowym atutem ankiety jest jej anonimowość.

Oto kilka pytań zaczerpniętych z ankiet:

Czy Twoim zdaniem lekcje były:

- ciekawe
- nudne
- trudne
- typowe
- nietypowe
- z małą szansą na aktywność

Praca z rodzicami

To właśnie od rodziców powinniśmy zacząć pracę z ocenianiem kształtującym. Aby włączyć rodziców do współpracy należy przede wszystkim zapoznać ich z celami i założeniami nowego oceniania. Ważne jest tutaj aby rodzice uświadomili sobie, że Nowy sposób oceniania proponowany przez nauczyciela ma pomóc ich dzieciom. Muszą też zrozumieć, że w nowym ocenianiu nie tak istotne będą oceny, ale to czego ich dzieci się uczą.

Włączanie rodziców do współpracy jest bardzo istotne zarówno dla nauczyciela jak i dla samych uczniów.

Nauczycielowi bowiem pomoże w osiągnięciu zamierzonych celów a dla uczniów będzie wsparciem i pomocą.

Współpracując z rodzicami starajmy się przede wszystkim zachęcać ich do tego aby interesowali się tym co dzieje się w szkole, rozmawiali o tym a przede wszystkim aby zamiast pytać swoje dziecko: Jaką ocenę dziś dostałeś? stawiali pytanie: Czego się dziś nauczyłeś?

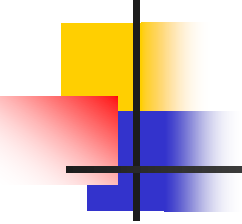
Pytania kluczowe

Pytania kluczowe

- pokazują uczniom szerszą perspektywę zagadnienia;
- są ściśle związane z celem lekcji;
- dotyczą głównej problematyki lekcji;
- mają spowodować zainteresowanie ucznia tematem.

Ponadto pytania kluczowe powinny:

- wzmacniać cele uczenia i przyśpieszać ich osiągnięcie;
- zainteresować uczniów uzyskaniem odpowiedzi;
- angażować wszystkich uczniów;
- stawiać uczniom wyzwanie;
- pobudzać uczniów do samodzielnego myślenia i poszukiwania odpowiedzi;
- zachęcać do uzasadnienia poglądów i sposobu rozumowania.

Zadawanie pytań w ocenianiu kształtującym polega na włączeniu wszystkich uczniów w myślenie nad rozwiązaniem problemu postawionego przez nauczyciela.

Ma temu służyć m.in.

1. Wydłużenie czasu oczekiwania na odpowiedź ucznia.
2. Wprowadzenie zasady nie podnoszenia rąk.
3. Poszukiwanie w parach odpowiedzi na pytanie nauczyciela.
4. Korzystanie z błędnych odpowiedzi.

Ocena koleżeńska

Ocenianie kształtujące ma wspomagać uczniów w ich procesie uczenia się.

Pomocą dla uczniów jest przekazanie im części odpowiedzialności za uczenie się.

Jednym ze sposobów takiej odpowiedzialności jest wprowadzenie oceny koleżeńskiej.

Polega ona na tym, że uczniowie na podstawie wcześniej ustalonych kryteriów oceniają pracę kolegi czy koleżanki. Uczeń pełni funkcję oceniającego nauczyciela, recenzuje pracę innego ucznia i daje mu wskazówki.

Samooceana

Samooceana jest nierozzerwalnie związana z ideą oceniania kształtującego. Właściwie poprzez samooceanę możemy zachęcić uczniów do wzięcia odpowiedzialności za swoją naukę.

Jest wiele korzyści jakie przynosi samooceana oto niektóre z nich:

- uczniowie stają się bardziej samodzielni, odpowiedzialni za swoją naukę oraz zaangażowani w proces uczenia się
- uczniowie rozumieją, czego się uczą i po co
- wzrasta u uczniów poczucie własnej wartości, pewność siebie i motywacji do nauki
- uczniowie wiedzą czego jeszcze nie opanowali i czego muszą się nauczyć
- uczniowie łatwiej się przyznają, że czegoś nie rozumieją i chętniej zadają pytania
- lekcje stają się ciekawsze dla uczniów i dla nauczycieli
- nauczyciel ma stałą informację o postępach indywidualnych uczniów
- nauczyciel może wspólnie z uczniami planować osiąganie przez uczniów założonych celów.

Samooceana, jak każda informacja zwrotna w ocenianiu kształtującym powinna zawierać cztery elementy:

- co już umiem?
- nad czym muszę jeszcze popracować?
- co powinienem zmienić w swoim sposobie uczenia się?
- jakie powinienem przyjąć postanowienie na przyszłość?

Ocenianie kształtujące a ocenianie sumujące

Nauczyciel stosujący ocenianie kształtujące stosuje również ocenę sumującą.

Nie rezygnuje ze stopni.

Ocenianie kształtujące a ocenianie sumujące

Kiedy, które?

- **OK jest procesem ciągłym, więc stale i w różnych formach**
- OS jest zdarzeniem jednostkowym; kończy i podsumowuje proces nauczania na danym etapie, czyli na koniec

O czym informuje?

- **OK pomaga w rozpoznaniu braków i umożliwia natychmiastowe ich uzupełnianie**
- OS mówi o przeszłych osiągnięciach i dawnych porażkach

Skąd, z jakiej perspektywy?

- **OK jest integralnym elementem procesu uczenia się/nauczania**
- OS może funkcjonować z zewnątrz, niezależnie od tego procesu

Po co?

- **OK pokazuje, gdzie w procesie uczenia się jest uczeń**
- OS służy rozliczaniu z wykonania założeń programu

Główna zaleta

- **OK sprzyja poprawie jakości nauczania**
- OS jest wygodniejsze przy porównywaniu i opracowaniu rankingów

Ocenianie kształtujące korzyści dla nauczyciela

- **dokładnie wiem, dokąd zmierzam i mam pomysł, jak sprawdzę, czy tam dotarłem**
- **porządkuję i kontroluję proces nauczania**
- **wzmacniam motywację uczniów**
- **lepiej współpracuję z uczniami**

Ocenianie kształtujące korzyści dla ucznia

- mam poczucie, że jestem sprawiedliwie oceniany
- mam poczucie sensowności lekcji
- mam poczucie, że jestem sprawiedliwie oceniany
- mam motywację – wiem, czego się będę uczyć i czego się ode mnie wymaga
- jestem „bezpieczny” – nic nie powinno mnie zaskoczyć
- czuję się odpowiedzialny za moje uczenie się
- nie czuję się wyłącznie podporządkowany nauczycielowi, ale z nim współpracuję

Dekalog klasowego oceniania

- **Określ dokładnie, co chcesz ocenić**
- **Ustal, po co oceniasz**
- **Opracuj procedury oceniania**
- **Weź pod uwagę ograniczenia**
- **Używaj zróżnicowanych form oceniania**
- **Oceniaj ocenianie (ważność i rzetelność)**
- **Informuj zainteresowanych o wynikach**
- **Pamiętaj o atrybucjach**
- **Powiąz ocenianie z nauczaniem**
- **Pamiętaj, że ocenianie nie może kończyć procesu**

Bibliografia

- Czetwertyńska.G., Ocenianie kształtujące- ocenianie sumujące. Ocenianie dla uczenia się- ocenianie uczenia się.
- www.ceo.org.pl
- Black P., Harrison Ch., Lee C., Marshall B., Wiliam D., Jak oceniać, aby uczyć?, CEO 2006
- Sterna D., Ocenianie kształtujące w praktyce, CEO 2006
- www.szkolazklasa.pl, Szkoła z klasą, jako strategia zmiany polskiej szkoły, IBI 2009
- Alternatywy myślenia o/dla edukacji, red. Z.Kwieciński, IBE 2000
- „Ocenianie kształtujące” programu Szkoła z klasą, CEO i Gazety Wyborczej
- Ocenianie kształtujące jako skuteczna metoda wyrównywania szans edukacyjnychD. Rozmus,I. Krajewska, J. Piekarska

W prezentacji zostały wykorzystane rysunki autorstwa D. Sterny.